

MICHAELŮV IMPULZ A MYSTÉRIUM GOLGOTY

První přednáška

Rudolf Steiner

GA 152

Stuttgart, 18. května 1913

Uplynulý Gabrielův věk. Michaelův věk od poslední třetiny 19- století. Výstup Michaela do hierarchie archandělů. Vnesení duchovního světa do světa fyzického. Michaelův impulz a anthroposofický světový názor.

Když jsem zde byl naposled mezi vámi, mohl jsem vám ve dvou úvahách říci něco o životě mezi smrtí a novým zrozením. Tenkrát bylo tedy zvoleno hledisko, z něhož se přihlíželo k celé důležitosti a významu poznání života mezi smrtí a novým zrozením, protože síly a bytosti, s nimiž se zde člověk setkává, zasahují do našeho života, probíhajícího mezi zrozením a smrtí.

Dnes budeme především hovořit o lecčem, co nám může ukázat velké poslání anthroposofického světového názoru a celého charakteru naší přítomné kulturní epochy. Často jsem zdůrazňoval a podrobněji o tom hovořil, že skutečně stojíme v důležitém úseku lidského pozemského vývoje, a že když při povrchním pozorování vývoje lidstva na Zemi se často každému věku říká přechodný věk, musíme dnešní věk nazvat nikoli právě přechodným věkem, avšak významným věkem pro veškerý vývoj lidstva.

První hledisko, které dnes před vás postavím, jsem často již připomínal: že anthroposofii, o níž víme, že se dnes musí vžít do kulturního života lidí potřebami vývoje Země, že anthroposofii, i když se její výsledky dají vybádat pouze pomocí vyškolené duše duchovního badatele, může pochopit každá lidská duše, jen když chce, jen když je dostatečně nezaujatá.

Zde se dá hned namítnout: ovšem, ale je přece jen málo lidí, kteří si uvědomují pravdivost toho, o čem mluví anthroposofie. A většina lidí pokládá to, co přichází z duchovní vědy, z anthroposofie, za blouznění, snění, či dokonce - jak jsme to slyšeli včera - za jednu ze sedmi sekt zkázy.

Na čem se to zakládá? Dá se vzhledem ke skutečnosti, že dnes ještě mnoho lidí říká: anthroposofii nemůžeme chápat, to je jen fantazie ... dá se vzhledem k tomu udržet skutečnost, že tato pravda, nemnohými chápaná, přece jen je pro nezaujatou lidskou mysl poznatelná?

Ve včerejší veřejné přednášce jsem rozvedl, jak lze dospět k nadsmyslovým poznatkům: že určité síly duše dovedeme uvolnit od jejich zasahování do tělesnosti; a jak také zmíněné síly myšlení, mluvy a vůle se mohou uvolnit, emancipovat od tělesnosti, takže mohou naprosto působit v duševnu, v duchovně-duševnu, a že potom jsou silami, vypěstovanými meditací, koncentrací a kontemplací, které pak pronikají do nadsmyslových světů. Všechny síly umožňující proniknout do nadsmyslových světů, pocházejí od toho, že člověk dovede svou duši uvolnit od všeho, s čím je v tělesnosti spojen: Poznávací síly, s nimiž lze probádat nadsmyslové světy, jsou tedy síly netělesné.

Nyní ale je ve zcela všedním životě duševní síla, která určitým způsobem má již v sobě to, co s jinými duševními silami usiluje při duchovním bádání, a touto duševní silou je síla myšlení, jak se projevuje v obyčejném, nezaujatém, zdravém lidském rozumu. Tato obyčejná síla myšlení může se totiž za určitých předpokladů, aniž by se dále vyvíjela, již sama jevit jako něco netělesného. S tímto myšlením je to totiž tak: toto myšlení, které tedy může dnes mít v sobě každá duše jako sílu, má do jisté míry dvě tváře, je Janusovou hlavou. Toto myšlení je buď závislé na mozku, přivádí k vědomí jako myšlenky pouze to, co se zrcadlí v mozku, v nervové soustavě: potom je toto myšlení převážně pasivní, je takovým myšlením, jež se chce opírat o nástroj mozku. Nebo se toto myšlení může prostě uvolnit - bez nějaké meditace - vnitřním vzchopením se, tím, že si uvědomuje svoji pravou podstatu, že se chce odtrhnout od opírání se o mozek: potom je převážně myšlením aktivním.

To jsou dvě stránky zdravého, obyčejného myšlení, jak je dnes může mít každá duše. Myšlení je v každé duši, dá se však používat dvojím způsobem. Člověk může je vytvořit v sobě samém, sám v sobě může razit myšlenky, takže plně vychází vstříc všem i zdánlivě nejodvážnějším tvrzením duchovního bádání. Když se však toto myšlení nechce zesílit, nechce se postihnout ve své aktivitě, potom se musí opírat o nástroj myšlení, o mozek, potom vůbec vytváří pouze myšlenky, postižitelné nástrojem mozku, potom člověk myslí nikoli aktivně, potom myslí pasivně.

Toto rozdělení na myslitele aktivní a myslitele pasivní je správnější, než jakékoli jiné - zajisté nikoli pro bezprostřední přítomnost, nýbrž pro budoucnost. Ti, kteří v sobě zesílí samostatné, vnitřně svobodné myšlení, kteří dovedou myslet aktivně, budou již silou tohoto myšlení podněcováni k duchovně-vědeckému bádání. Ti, kteří nechtějí myslet aktivně, nýbrž pouze v závislosti na mozku, řeknou: anthroposofické bádání je fantastika; protože nemají pojmu o tom, co lze svobodným myšlením zachytit, protože se chtějí oddávat nástroji mozku. Takže se

dá říci, že nechtějí v sobě samých myslit, nechají jen v sobě pro sebe myšlení probíhat.

Právě z tohoto hlediska je dnes stoupenectví, počínání vzhledem k anthroposofickému světovému názoru v základu vzato věci vnitřní snahy, vnitřního posílení nebo vnitřní pohodlnosti, vnitřní lenosti. Myšlení, které chce být příčinnivé, které se chce vnitřně posílit, chápe výsledky duchovní vědy; myšlení, používající berly, nástroje, které si myšlenky uvědomuje pouze v zrcadlovém obraze mozku, je pohodlné, pouze dává v sobě myslit - takové myšlení odmítne anthroposofické bádání z pohodlnosti. A veškerá filozofie a veškeré psaní, které chce ve světě zdánlivě vědecky a duchaplně hlásat, že nelze pochopit, co podává anthroposofické bádání, zakládá se především na nevědomé, avšak hluboce vnitřní pohodlnosti lidského myšlení, které chce být nikoli aktivní, nýbrž pasivní. Přívrženectví k anthroposofickému světovému názoru není pohodlné. Toto je v podstatě pravda o celé věci. A přijdete-li na shromáždění, která si dnes již neříkají materialistická, nýbrž třeba monistická a kde se široce mluví o „fantastičnosti“ duchovní vědy, potom je důvodem leccos jiného, než co se na těchto shromáždění říká. Důvodem je neschopnost postoupit k aktivnímu myšlení; dalším důvodem je troufalost - protože se nikdo nechce vzchopit k aktivnímu myšlení - povýšit pohodlnost pasivního myšlení na hlavní zásadu lidského bádání.

Pohodlnost v používání duševních sil způsobuje i v obyčejném životě občas něco, co lze pozorovat častěji. Když si někdo chce vyslechnout veřejnou řeč a je natolik pohodlný, že ji dost bděle nesleduje, pak usne a zaspí to, co se vlastně chtěl dozvědět (nebo třeba nechtěl). K takovému zaspání nutného vývojového impulzu lidstva dojde u všech, kteří se nedovedou vzchopit k aktivnímu myšlení v přítomnosti a nejbližší budoucnosti. Zaspí se to nejdůležitější. Neboť i když ti neb oni lidé o tom nechtějí nic vědět, za tím, co se odehrává v našem smyslovém světě, jsou nadmyslové bytostné síly i zcela nadmyslové děje. Přesto, že část lidstva chce zaspát, co se vlastně děje, budou se nadmyslové děje odehrávat. V naší přítomné epoše máme co činit s důležitým pochodem! A veškeré smyslové děje jsou zevním ztvárněním nadmyslových dějů. Když takříkajíc pohlédneme skrze závoj, ve kterém se ztvárnují smyslové děje vývoje naší epochy, potom pronikneme za tento závoj k dějům nadmyslovým. A abychom charakterizovali tyto nadmyslové děje, které jsou právě teď důležité, vzpomeneme si na to, že všečen život ve vesmíru se zakládá na stupňujícím se vývoji.

Sledujeme-li vývoj člověka, tu ho především najdeme, jeho první zárodek, ve staré době saturnské; vidíme ho pak, jak je pronikán novou složkou ve staré době sluneční, ještě dále zdokonalen ve staré době měsíční, a se čtvrtou složkou, s já, v době zemské. A víme přece, že v době jupiterské nabudou jeho duševní síly takové podoby, že se dá srovnat s bytostmi hierarchie andělů.

Tak jako nyní člověk postupuje ve svém vývoji a stoupá vzhůru, tak také stoupají i jiné bytosti jednotlivých hierarchií z nižších stupňů na vyšší. Takovému

stupňujícímu se vývoji podléhá nejen lidská hierarchie, nýbrž i hierarchie, která stojí nad člověkem.

Vezměme z těchto hierarchií jednu, stojící o dva stupně výše než člověk, hierarchii archandělů. Již včera jsem řekl, že dnes se obecně z leckteré rozumné strany nebere špatně, mluví-li se o duchu povšechně; když se ale přistoupí k třídám, řádům, individuím, jak se to přece dělá u rostlin, zvířat a jiných oblastí přírodní vědy, potom se dnešní kulturní člověk velmi zlobí. Přesto je to nutné, chceme-li se duchovním světem zabývat konkrétně.

Nahlédnete-li do přednáškového cyklu, který jsem přednesl v Kristiánii o vývoji národních duší, uvidíte, že tento vývoj souvisí s hierarchií archandělů. Postupné epochy podléhají Prasilám, archai, duchům osobnosti.

Když nyní vezmeme nejdůležitější bytosti z řady archandělů, tu máme jména, s nimiž se setkáváme i jinde, jichž můžeme používat jako jiných jmen: Rafael, Gabriel, Michael a tak dále.

Tyto bytosti můžeme takto pojmenovat, neboť jméno není přece vůbec nic podstatného. Dáváme jim jména, tak jako dáváme jména i jiným věcem. Hraje to určitou roli v tom, co shledáváme jako skutečnosti nadsmyslového vývoje. Na tomto nadsmyslovém vývoji je však závislý náš vývoj smyslový.

Vskutku můžeme zcela dobře vědecky rozlišovat jednotlivé bytosti z hierarchie archandělů. Nikoli abstraktně pouhým stanovením jmen, nýbrž můžeme je rozlišovat tak, že nejpodstatnější kulturní impulzy, které se zevně vyskytují ve smyslovém světě na nějakém místě na Zemi, například v prvních křesťanských stoletích, ovládá jiná bytost, než ta, která ovládala nejpodstatnější kulturní impulzy u řídicích národů, řekněme ve 12. a 13. století, a než ta, která ovládá náš kulturní vývoj.

Setrvejme nejprve u toho, co přichází v úvahu pro náš kulturní vývoj. Zde jasně rozlišujeme charakter onoho věku, který započal asi v 15., 16. století, který získal svou nejpodstatnější signaturu vznikem nových přírodních věd, který dal přírodním vědám vyrůst v onu velikost, s níž se setkáváme v 19. století a která zasluhuje náš obdiv.

Přihlédneme-li k těmto stoletím přírodovědecké práce celého lidstva, potom musíme říci: byla vedena jistými národy, které řídila z nadsmyslových světů zcela určitá bytost z hierarchie arch andělů, a tato bytost se zcela jasně liší od bytosti, která nyní z nad smyslového světa řídí naši začínající duchovní kulturní epochu, Chceme-li dávat jména, používaná na západě, řídicím bytostem z hierarchie archandělů, potom můžeme říci: od doby Kristovy řídily pokračující kulturu různé bytosti. Aniž bych se těchto jmen dovolával, uvedu nyní jména řady bytostí z hierarchie archandělů, jako se uvádí jména lidí, kteří se něčeho zúčastňují na fyzické úrovni. Jména řady bytostí, které ovládaly pokračující kulturu: Orifiel, Anael, Zachariel, Rafael, Samael, Gabriel, Michael.

Gabriel byl řídícím duchem v onom kulturním údobí, které pro duchovní svět skončilo právě s poslední třetinou 19. století. Neboť s touto poslední třetinou 19-století vskutku začíná - a bude to stále výraznější - epocha, v níž proudí zcela jiné vlivy a impulzy z nadmyslového světa do světa smyslového. Zatímco v uplynulé epoše byly lidské duše vázány na to, co vidí smysly, chápe rozum, budou si muset lidé nadcházející doby, kteří nechťejí zaspát pokračující vývoj, především všimat toho, co bude stále více jako nadmyslová moudrost a poznatky pronikat z nadmyslových světů do pozemského smyslového vývoje.

Zevně řečeno mohli bychom to charakterizovat takto: v uplynulém vývoji měly nadmyslové bytosti dost co činit s tím, aby síly inspirace, intuice, které mohly proudit z nadmyslových světů, co možno nejvíce odvrátily od pozemského života; hierarchie měly co činit s tím, že tyto síly nemohly proudit do duší. Nyní budou nadmyslové síly řízeny a vedeny z nadmyslového světa tak, aby co možno nejvíce mohly inspirace a intuice proudit do lidské duše, takže lidská duše bude moci uchopit vědění o imaginaci, inspiraci a intuici. Jako byl uplynulý věk bez jakýchkoli inspirovaných bytostí, bez poznání duchovosti, tak budou naplněny inspirovanými, intuitivními bytostmi opravdu živé kulturní impulzy následující doby.

Před padesáti lety by bylo nemožné mluvit k lidem o tom, o čem lze k vám mluvit dnes vlivem nutného běhu světového vývoje: protože tehdy by bylo nemožné, tyto věci bezprostředně obdržet z duchovních světů. Brána se otevřela teprve nyní. A jako uplynulé doby byly nejpříznivější pro rozumový vývoj, tak bude nejbližší doba nejpříznivější pro vývoj inspirace a intuice.

Narážejí zde na sebe dva věky: jeden, jenž měl nechuť k veškeré inspiraci, a jeden, v němž sice mocné síly budou všemi prostředky bojovat proti veškeré inspiraci, v němž ale bude možné přijímat inspiraci, učinit ji v lidských duších něčím, co udává tón.

A podíváme-li se na věc dále, pak objevíme, že nadmyslové síly, které bezprostředně nevyproudivy do lidských duší v uplynulém věku, nesetrvávaly snad v nečinnosti. To, co nemůže konstatovat zevní fyziologie, je přesto pravda: ve věku Gabrielově se také pracovalo z nadmyslového světa do smyslového. Tato práce byla vykonávána na fyzickém těle člověka; v přední části mozku vznikly v této době jemné struktury, které byly vládnutím Gabriela postupně zasazovány do lidského pokolení, čímž se lidé z velké části rodí s takovým mozkiem, jenž má v přední části jiné, jemnější struktury, než jak tomu ještě bylo u lidí ve 12. a 13-století.

To byl úkol věku, v němž lidé zaměřovali mysl na fyzicko- -smyslový prvek, byli uzavřeni všemu inspirativnímu, aby se do tělesnosti vlévaly impulzy nadmyslového světa a vytvořily tuto jemnou strukturu v mozku.

A tato struktura tu bude přítomna stále více a více u těch, kteří se nyní budou cítit schopni postoupit k aktivnímu myšlení a chápání duchovní vědy. A potom v

naší epoše - stojíme vlastně teprve na jejím začátku - nebudou se nadsmyslové síly spotřebovávat k tomu, aby v mozku vytvářely struktury, nýbrž aby se bezprostředně vlévaly do duší, působily skrze imaginaci a inspiraci, plynuly do lidských duší.

To je vláda Michaelova.

Tak se liší dvě bytosti archandělů, že ten, jenž člověka řídil bezprostředně před naší dobou, pracoval na stavbě mozku; a že ten, jenž pracuje na člověku nyní, nemá za úkol, přetvářet nějaký lidský orgán, nýbrž zasadit do lidské duše porozumění pro spirituální moudrost. Tak od sebe vzájemně odlišujeme bytosti, které náleží hierarchii archandělů.

Na těchto dvou příkladech jsem se pokusil ukázat vám jaksi konkrétní vlastnosti, charakteristické vlastnosti těchto bytostí. Nespokojíme se jen se jmény; neboť jako nic nevíme o člověku, víme-li pouze, že se jmenuje „Müller“, tak také málo víme o Gabrielovi, známe-li pouze jeho jméno. Víme však něco o člověku až tehdy, můžeme-li říci: je to soucitný člověk, učinil to či ono. Tak také víme něco i o nadsmyslové bytosti, můžeme-li říci, že do fyzického lidského těla dává vtékat silám, které mohou skrze lidskou rozplozovací sílu dát vzniknout určitým strukturám v předním mozku. A charakterizujeme správně ducha, když poukážeme na bytost, která následuje, na její činnost v dosažení porozumění pro inspirativní, intuitivní pravdy. Michael zapůsobí ne tak mnoho na duchovního badatele, zasvěcence samého, jako na ty, kteří chtějí chápat duchovní bádání, kteří chtějí přejít k aktivnímu myšlení, když se tyto síly v lidstvu stále více v následujících stoletích nahromadí.

Tento přechod je důležitý ještě v jiném vztahu. Tím, co se stalo, vytváří se stále více lidstvo, které je svojí organizací schopno v budoucích inkarnacích skutečně pohlížet zpět na inkarnace dřívější. Avšak lidstvo se musí do této schopnosti vžít.

Nevzpomeneme si na něco, nač jsme nikdy nemysleli. Když večer bezmyšlenkovitě odkládáme své manžetové knoflíky, pak je ráno nenajdeme, protože jsme na to nemysleli. Když jsme pojali myšlenku, vštípit si obraz okolí odložených knoflíků, půjdeme příští ráno přímo k místu, kam jsme je položili. Jako to platí pro obyčejný život, pro vzpomínání, tak by se to mělo chápat i pro velký horizont dřívějších životů na Zemi. Musíme si nejprve vzpomenout na nejvnitřnější podstatu duše, na to, co opravdu přechází do podstaty duše; k tomu je ale nejprve třeba postihnout duševní život. To lze jen pomocí okultního školení. Jestliže jsme se nesnažili mít myšlenku podstaty duše v dřívější inkarnaci, potom si na ni také nemůžeme vzpomenout, byť by k tomu byl člověk sebelépe vybaven. Lidé budou vybaveni pro vzpomínku, avšak tuto schopnost budou zprvu vnímat jako nemoc, jako nervozitu, jako strašlivý stav. Neboť budou vybaveni pro vzpomínání, nebudou však mít nic, nač by si mohli vzpomenout. Má-li člověk

dojmy, které nemůže zužitkovat, má-li v sobě orgány, které nemůže používat, pak onemocní.

Jdeme vstříc tomu, že lidstvo bude v následující době vybaveno k tomu vzpomenout si na dřívější pozemské životy, že si však budou moci vzpomenout jen ti, kteří mají nač vzpomínat, kteří tedy pomocí okultního školení poznali zvláštnost podstaty lidské duše jako článek duchovního světa. V každém životě, jenž následuje po takovém žití, v němž jsme poznali duši jako duchovou bytost, přichází vzpomínky na předešlé životy na Zemi.

Tak stojíme na důležitém mezníku. Chápat duchovní vědu neznamená v základu nic jiného, než dovést vycítit tento obrat v naší době. .

Bytosti, jež patří k hierarchii archandělů, nejsou všechny stejně uzpůsobené, nemají stejnou hodnotu. Mluvíme-li o hierarchii archandělů, můžeme říci: střídají se tak, jak jsem to řekl. Avšak nejvyšší hodnotu zaujímá, nejvyšší takřka je ten, jenž začíná vládnout v našem věku - Michael. Je jedním z řady archandělů, je však určitou měrou nejpokročilejší. Existuje ale vývoj a tento vývoj zahrnuje všechny bytosti. Všechny bytosti jsou ve stupňujícím se vývoji, a my žijeme ve věku, kdy Michael, nejvyšší ve světě archandělů, přechází do světa archai. Postupně přejde v řídicí bytost, stane se duchem doby, řídicí bytostí celého lidstva.

Právě to je významné, nesmírně důležité v našem věku, abychom pochopili, že to, co tu ještě nebylo v žádné předcházející epoše, nebylo to tu pro celé lidstvo, nyní může být, musí se stát vlastnictvím celého lidstva. Co se dosud vyskytovalo u jednotlivých národů - spirituální prohloubení - může nyní být něčím pro celé lidstvo.

A když takto poukazujeme na to, co se děje za smyslovým světem, tak také můžeme poukázat na to, co se odehrává ve smyslovém světě jako otisk toho, co bylo právě líčeno: že povýšení tohoto archanděla se odehrává za smyslovým světem.

Dosud člověk mohl být osobností; v budoucnu bude také osobností, avšak jinak, než jak jí byl až do našeho věku. Člověk se určitou měrou povždy podílel na nadsmyslových světech, alespoň to se svým duševním životem mohl. Avšak osobní ráz, osobní zbarvení, které člověk prožíval v tomto smyslovém světě, nepřicházelo shora dolů, nýbrž zdola nahoru: přicházelo od Lucifera. Lucifer vytvářel osobnost. Doposud se tudíž mohlo říci: člověk nemůže se svou osobností vstoupit do duchového světa, nemůže svoji osobnost vnést do duchového světa; musí svoji osobnost utlumit, jinak duchovní svět znečistí.

V budoucnu bude mít člověk povinnost, aby osobnost nechal inspirovat zeshora, aby mohla přijímat to, co má plynout z duchového světa. Svého rázu nabývá osobnost tím, co je schopna přijmout ze spirituálních poznatků; osobnost se v budoucnu stane něčím zcela jiným. Určitou měrou byl člověk dříve osobností vlivem toho, čím byl odtržen od duchovosti, co mu vtisklo tělo; v budoucnu musí být osobností vlivem toho, co ze spirituálního světa dokáže v sobě zpracovat, do sebe přijmout.

V minulosti byly osobnosti určovány svou krví, svým temperamentem, mnohým, co přicházelo zdola, a do těchto osobností vzařovaly neosobní elementy z nadmyslna. V budoucnosti se bude člověk stále méně a méně stávat osobností prostřednictvím temperamentu, prostřednictvím krve. Ale bude moci být osobností svou účastí v nadmyslovém světě. Až do samého charakteru bude proudit to, co obsahují nadmyslové podněty. To způsobí impulz Michaelův, jenž právě přivádí do lidské duše chápání spirituálního života. Lidé se zjevným osobním charakterem budou mít tento osobnostní charakter v budoucnu tím, že to či ono budou vyjadřovat vlivem chápání nadmyslových světů. Alexandrové, Césarové, Napoleonové náleží minulosti. Do nich se jistě vléval nadmyslový element, avšak hlavní osobní zabarvení měli tím, co obdrželi směrem zezdola. Lidé, kteří jsou osobnostmi způsobem, jak vnášejí duchovní svět do světa smyslového, lidé, kteří z duše vnášejí osobnost do lidstva, to budou ty osobnosti, které vystřídají Alexandry, Césary, Napoleony.

Mohutnost lidských činů v budoucnosti vyplyne z mohutnosti duchovní složky, která vplyne do těchto lidských činů.

Toto všechno patří k tomu, co je nejvýznamnější na přechodu od jedné epochy k druhé. Co však charakterizuje ten nejvýznamnější přechod, to je přechod od epochy Gabrielovy k epoše Michaelově v naší vývojové epoše.

I se zdravým lidským rozumem můžeme pochopit to, co dnes bylo řečeno, jsme-li dostatečně nezaujatí při pohledu na naši dobu a vidíme, jak do sebe vzájemně narážejí dvě možnosti ještě do poslední třetiny 19. století.

První možností je vybudovat světový názor z přírodní vědy. Dnes je to zastaralé, něco antikvovaného, nespočívá to již v charakteru doby. Lidé to ještě činí, protože ještě nadále nesou to, co přichází ze staré doby. Charakter věku se vyznačuje tím, že světový názor se buduje z inspirací duchového světa a z jejich chápání. To musíme přijmout do své duše jako cit, pocit; potom poznáme, co anthroposofický světový názor znamená pro jednotlivé duše, vycítíme, čím je vývoj pro člověka. Smíme se zúčastnit toho nejdůležitějšího.

A nyní vám připomenu něco, co jsem vložil do přednášek, které jsem zde měl naposledy, do přednášek o změně Budhovy úlohy. Zde je také bod, na nějž navážeme v příští rozpravě.

Dnešní úvahy mohou do určité míry skončit otázkou, která může vzejít v každé duši, a která nás povede od důležitých věcí, dnes pozorovaných, k věcem ještě důležitějším.

Když nastal Michaelův postup, když se stal vedoucím Duchem západní kultury, kdo vstoupí na jeho místo? Místo musí být vyplněno. Každá duše musí si říci: musí tedy povýšit nějaký anděl, musí zažít postup výše, musí vstoupit do řady archandělů. Kdo je to?

S touto otázkou skončím, abych navodil ještě důležitější úvahy, kterými se budeme zabývat pozítří.

Dnes jsem chtěl před vaší duši přivést k nejdůležitějšímu charakteru přechodového období: skutečnosti, že duše, které se dovedou vzchopit, mohou nalézt porozumění pro nadsmyslové pravdy. Neboť tak tomu chtějí světové mocnosti, stojící za lidstvem, řídící vývoj lidstva. A vyobrazením toho ve smyslovém světě je, že osobnost přijímá zcela jiný charakter. Zatímco v uplynulém věku dostávala osobnost své zbarvení zdola od temperamentu a krve, bude v budoucnosti pro osobnost nového věku určujícím tónem složka spirituálního chápání. To bude směrodatným prvkem.

Je důležité toto pochopit, ještě důležitější je, toto vykonat.

Od tohoto bodu přejdeme pozítří k významné úvaze, která může proniknout do duše každého z nás.